EUROPESE COMMISSIE
DIRECTORAAT-GENERAAL JUSTITIE EN CONSUMENTENZAKEN

Directoraat B: Strafrecht
Eenheid B.2: Strafprocesrecht

Bescherming en ondersteuning van slachtoffers van criminaliteit tijdens de COVID-19-pandemie - uitwisseling van goede praktijken bij de omgang met slachtoffers van huiselijk geweld, cybercriminaliteit en haatcriminaliteit

(Informatie verzameld door het directoraat-generaal Justitie en Consumentenzaken)

DISCLAIMER: in dit document wordt de aandacht gevestigd op de situatie van slachtoffers van criminaliteit tijdens de COVID-19-pandemie en worden voorbeelden van geselecteerde goede praktijken gepresenteerd. De gepresenteerde maatregelen dienen als niet-limitatieve voorbeelden en zijn uitsluitend ter informatie. Dit algemene document is op geen enkele wijze bindend voor de lidstaten of de Europese Commissie. Deze disclaimer is een aanvulling op de algemene disclaimer die te vinden is op https://e-justice.europa.eu/content_legal_notice-365-nl.do?init=true.

De bescherming en ondersteuning van slachtoffers is een urgente kwestie tijdens de COVID-19-pandemie. Met name de situatie van slachtoffers van huiselijk geweld wordt verergerd door social distancing en isolement in perioden van lockdown.

De lidstaten worden aangemoedigd om in het kader van hun **nationale noodregelingen in verband met COVID-19** speciale maatregelen te nemen voor de ondersteuning en bescherming van slachtoffers van huiselijk geweld. Het is vooral van cruciaal belang te zorgen voor effectieve toegang tot on- en off-line ondersteuningsdiensten, inclusief psychologische bijstand en andere sociale dienstverlening. Voorts is het van essentieel belang dat de lichamelijke bescherming van deze slachtoffers wordt gewaarborgd.

Verschillende media hebben bericht over een alarmerende toename van het huiselijk geweld in Europa tijdens de COVID-19-pandemie. In Frankrijk bijvoorbeeld zijn de meldingen van huiselijk geweld gestegen met 32 %[1]. Tijdens de eerste twee weken van de lockdown in Spanje gaf het aantal meldingen op het noodnummer voor huiselijk geweld een stijging te zien van 18 % ten opzichte van dezelfde periode in de maand ervoor[2]. In België is het aantal oproepen naar de hulplijn van het Collectief tegen huiselijk geweld en uitsluiting verdrievoudigd[3].

De Commissie heeft op een speciale COVID-19-pagina[4] informatie gepubliceerd over de ondersteuning van slachtoffers van huiselijk geweld. Het Europees Instituut voor

[1] Beleidsnota van de Europese Vrouwenlobby (https://womenlobby.org/IMG/pdf/ewl_policy_brief_on_covid-19_impact_on_women_and_girls-2.pdf)
[2] https://www.nytimes.com/2020/04/06/world/coronavirus-domestic-violence.html
[3] https://www.bbc.com/news/world-europe-52216966
[4] https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-nl.do

gendergelijkheid heeft een speciale COVID-19-pagina met informatie voor slachtoffers van gendergerelateerd geweld[5]. De Raad van Europa heeft een speciale pagina over vrouwenrechten en de COVID-19-pandemie[6]. Ook organisaties voor slachtofferhulp, zoals Victim Support Europe, hebben speciale pagina's over COVID-19 opgezet[7].

Hierna volgen enkele voorbeelden van goede praktijken over de wijze waarop de ondersteuning en bescherming van slachtoffers van huiselijk geweld tijdens de pandemie kunnen worden gewaarborgd. Deze lijst is niet limitatief.

Hoe kan tijdens de pandemie met slachtoffers worden gecommuniceerd?

De lidstaten worden aangemoedigd *bewustmakingscampagnes te ontwikkelen* die slachtoffers van huiselijk geweld informeren over diensten waar zij een beroep op kunnen doen voor bescherming en ondersteuning in noodsituaties. Dit soort campagnes wordt al in verschillende lidstaten gevoerd[8]. Het is met name belangrijk om te zorgen dat personen die tijdens de lockdown in contact staan met slachtoffers van huiselijk geweld, informatie kunnen verstrekken over de beschikbare ondersteuning en bescherming. In dit verband moet bijzondere aandacht uitgaan naar gezondheidswerkers (apothekers inbegrepen), medewerkers van supermarkten of postbezorgers. Daarnaast moeten politieagenten vooral alert zijn op reeds gemelde en nieuwe gevallen van huiselijk geweld.

Informatie over websites en hulplijnen voor steun aan slachtoffers van huiselijk geweld moet breed worden verspreid. Bijvoorbeeld informatie over dichtstbijzijnde steunpunten voor slachtoffers van huiselijk geweld: https://www.wave-network.org/find-help/.

Hoe kan huiselijk geweld worden gemeld?

In tijden van lockdown moeten slachtoffers van huiselijk geweld dit eenvoudig kunnen melden. Zo moet het slachtoffer zonder moeite in contact kunnen komen met de politie, bijvoorbeeld door huiselijk geweld te melden via sms- of chatberichten of door gebruik van codewoorden bij artsen, apothekers of postbezorgers. Het is essentieel dat justitie tijdens de pandemie blijft werken aan de vervolging van geweldplegers en dat plegers van geweld tegen vrouwen indien nodig in hechtenis blijven. Opschorting of uitstel van gerechtelijke procedures kan tot grote onrust leiden bij de slachtoffers. Het is belangrijk om ondanks de lockdownmaatregelen straat- en contactverboden en bevelen ter bescherming tegen daders te blijven uitvaardigen (zie Frankrijk).

Voorbeelden van goede praktijken ter bevordering van de communicatie met slachtoffers en het melden van criminaliteit:

- in Spanje en Frankrijk zijn voorlichtingscampagnes opgezet om bekendheid te geven aan waarschuwingsmechanismen waarmee vrouwen voor hulp in apotheken terechtkunnen;

[5] https://eige.europa.eu/covid-19-and-gender-equality/gender-based-violence
[6] https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19
[7] https://victimsupport.eu/covid-19-information/
[8] Bijvoorbeeld in Frankrijk, Italië, Portugal, Spanje.

- in Ierland houden politiediensten contact met voormalige slachtoffers van huiselijk geweld om hun welzijn te waarborgen;
- in Duitsland is een “survival kit” gepubliceerd waarin staat hoe geweld kan worden voorkomen.

Hoe kan ondersteuning en bescherming worden georganiseerd?

Het is nodig om essentiële diensten voor de aanpak van huiselijk geweld op te nemen in paraatheids- en reactieplannen voor de COVID-19-pandemie, deze diensten te financieren en vast te stellen hoe ze toegankelijk kunnen worden gemaakt in de context van maatregelen voor social distancing. De lidstaten worden aangemoedigd om opvanghuizen aan te merken als essentiële voorzieningen, waarschuwingssystemen voor noodsituaties op te zetten in apotheken en supermarkten en methoden te ontwikkelen waarmee vrouwen veilig om hulp kunnen vragen. De lidstaten worden aangemoedigd om opvangplekken en noodhuisvesting beschikbaar te houden voor alle vrouwen en kinderen die hun huis ontvluchten om bescherming te zoeken, en om de toegang tot deze voorzieningen te vergemakkelijken.

Geen enkel slachtoffer zou zich door de pandemie moeten laten ontmoedigen om contact te zoeken met ondersteuningsdiensten.

Bovendien moeten zorgcentra informatie in kaart brengen en verstrekken over diensten in de omgeving van slachtoffers van huiselijk geweld beschikbaar zijn. Zoals geadviseerd door de WHO moet dringend onderzoek worden gedaan naar de toepassing van e-Health en telegeneeskunde voor een veilige aanpak van geweld tegen vrouwen.

Het is van essentieel belang dat de lidstaten zorgen voor toereikende financiering van en investeringen in online dienstverlening en ondersteuningsdiensten. Digitaal contact met slachtoffers speelt in deze tijd een zeer belangrijke rol. Voor slachtoffers kan het immers moeilijk zijn om te bellen als hun belagers thuis zijn. Er moeten hotlines worden ingesteld die slachtoffers de mogelijkheid bieden om thuis via chat- of sms-berichten om hulp te vragen[9]. De COVID-19-pandemie kan worden aangegrepen om duurzame structuren op te zetten die vrouwen beschermen tegen geweld[10].

Hierna volgen enkele voorbeelden van goede praktijken voor slachtoffers van huiselijk geweld tijdens de COVID-19-pandemie.

Opnemen van ondersteuning en bescherming van slachtoffers in nationale noodregelingen tegen de pandemie

- *Slachtoffers van huiselijk geweld in staat stellen hulp te zoeken bij ondersteuningsdiensten.* In Italië mogen vrouwen die het slachtoffer zijn van huiselijk

[9] https://time.com/5803887/coronavirus-domestic-violence-victims/
[10] https://www.preventionweb.net/experts/oped/view/71320

geweld, hun huis uit om naar de dichtstbijzijnde steunpunten te gaan zonder dat ze beboet worden wegens overtreding van de strenge lockdownregels[11].

- *Ondersteuning en bescherming van slachtoffers van huiselijk geweld aanmerken als een essentiële dienst.* In Spanje is de ondersteuning en bescherming van huiselijk geweld aangemerkt als een essentiële dienst, zodat de hulpactiviteiten kunnen doorgaan.
- *Een "paraplu van sociale bescherming" invoeren ten behoeve van de opvang- en counsellinginfrastructuur voor vrouwen*. In Duitsland bevat het steunpakket van de overheid voor sociale bescherming instrumenten die verleners van sociale diensten financiële bescherming bieden tegen het coronavirus en fungeren als vangnet voor beschermingsvoorzieningen tegen geweld[12].
- *Meer geld*. In Oostenrijk wordt financiële steun verleend aan vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van geweld in tijden van crisis[13]. In Frankrijk is een miljoen euro uitgetrokken voor diensten die hulp bieden bij huiselijk geweld.

Digitalisering

- *Instellen van een e-maildienst/webchatdienst/hulplijn voor slachtoffers van huiselijk geweld*. In Portugal is een e-maildienst ingesteld voor vragen en verzoeken in verband met huiselijk geweld[14]. In Oostenrijk heeft de overheid een 24-uurs hulplijn ingevoerd voor slachtoffers van gendergerelateerd geweld[15]. In Duitsland blijft de hulplijn voor slachtoffers van huiselijk geweld 24 uur per dag advies geven in 18 talen. Informatie over hulplijnen van de lidstaten voor slachtoffers van geweld is te vinden op https://eige.europa.eu/sites/default/files/helplines_web_final_17042020.png.
- *Ontwikkelen van speciale mobiele applicaties.* In Italië is een speciale app ontwikkeld waarmee vrouwen onmiddellijk contact kunnen opnemen met rechtshandhavingsinstanties[16].

Maatschappelijk middenveld erbij betrekken

- *Alternatieven voor opvang bieden waarmee slachtoffers van huiselijk geweld veilig in quarantaine kunnen gaan.* In verschillende lidstaten subsidiëren overheden hotelkamers waar slachtoffers veilig in quarantaine kunnen[17]. In Spanje is in reactie op de crisis nieuwe ruimte gecreëerd voor noodopvangplekken. In Duitsland worden overheden aangemoedigd pragmatische oplossingen te bedenken voor tekorten aan

[11] https://www.repubblica.it/cronaca/2020/03/21/news/elena_bonetti_se_subite_violenza_chiedete_aiuto_andate_al_centro_antiviolenza_e_nessuno_vi_multera_-251867069/?ref=RHPPLF-BH-I251880435-C8-P3-S1.8-T1&refresh_ce

[12] https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/presse/pressemitteilungen/bundesministerin-giffey-verabredet-mit-den-bundeslaendern-konkrete-hilfsmassnahmen-fuer-frauen-in-der-corona-krise/154100

[13] https://www.frauenring.at/opferschutz-corona-krise-ausgebaut

[14] https://www.cig.gov.pt/2020/03/covid-19-novo-email-apoio-na-area-da-violencia-domestica/

[15] https://orf.at/stories/3157761/

[16] https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301

[17] https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301

opvangplekken in verband met COVID-19, zoals tijdelijke huur van hotelkamers en vakantieappartementen.

Toename van bepaalde vormen van criminaliteit tijdens de pandemie - cybercriminaliteit en haatcriminaliteit

De lidstaten moeten voorts extra waakzaam zijn in verband met de toename van bepaalde vormen van criminaliteit tijdens de pandemie, en slachtoffers daarvan ondersteuning en bescherming bieden.

Volgens Europol biedt de COVID-19-pandemie nieuwe kansen voor criminelen om misbruik te maken van angsten en werkomstandigheden van burgers[18]. Het aantal cyberaanvallen is aanzienlijk en zal naar verwachting verder stijgen. Door het aantal mensen dat thuiswerkt, zijn de mogelijkheden voor cybercriminelen om kansen te grijpen[19] en zwakke punten uit te buiten, verveelvoudigd.

Europol geeft tips op het gebied van preventie en bewustmaking[20] die het algemeen publiek helpen om cyberveilig te blijven. Vooral in tijden van verhoogde risico's is het belangrijk dat ouders toezien op veilig internetgebruik van hun kinderen, elektronische apparaten beveiligen met passwords, PIN of biometrische gegevens, en producten aanschaffen bij betrouwbare online verkopers (die vooraf gecheckt zijn).

Meer informatie over veiligheid online is te vinden op: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/digital_nl

Het Bureau voor de grondrechten meldt dat er in de meeste lidstaten een toename is van het aantal aan de COVID-19-pandemie gerelateerde incidenten met racisme, xenofobie en intolerantie gericht tegen bepaalde nationale of etnische gemeenschappen[21].

Inspanningen van de lidstaten zouden gericht moeten zijn op het aanmoedigen van slachtoffers van haatcriminaliteit om aangifte te doen, op beter en accuraat onderzoek naar de achtergronden van vooroordelen en op verlening van steun aan de slachtoffers.

[18] https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis
[19] https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic
[20] https://www.europol.europa.eu/activities-services/public-awareness-and-prevention-guides/make-your-home-cyber-safe-stronghold
[21] https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1